

DOBAI PÉTER

A régi „Csongorád”

1.

Részletek egy múlt századi magyar lexikonból:

„Csongrád, csinos mezőváros a hasonnevű megyében, a Tisza jobbpartján; a Körös torkolatával szemben, a hajdani P a r t h i s i u m helyén, 17 356 lakossal. Van itt katolikus és zsidó templom, postahivatal és gőzhajóállomás, valamint vasútja is van. Nagy határa általában homokos ugyan, de meglehetősen termékeny s a baromtenyésztésre felette alkalmas. A várost szőlőskertek környezik, melyekben gyenge, de jó ízű bor terem. Gabonán kívül dohányt is jelentékeny mennyiségben termeszt; szarvasmarhái igen szépek. Régi, Attila hun király által építtetett földvárának romjai még ma is feltalálhatók a város alatt, a Tisza partján. Határában sok sziksót sepernek. Csongrádot 1849. júl. 30-án Haynau osztrák tábornok katonái kirabolták és fölgújtották... Messzebbi határában, melynek felülete általában rónaság, csak itt-ott egy-egy hányt halmot, ha látni, régente ezeket hadi czélokra használták. Főbb termékei: tiszta búza, kétszeres, árpa, zab, kukorica, dohány, görög és sárga dinnye. Repczét és zöldségfélét is tetemes mennyiségben termesztenek. Nagy kiterjedésű rétségei jó legelőül szolgálnak és sok szénát teremnek. Fája igen kevés van. Állattenyésztése virágzó. Legelterjedtebb a szarvasmarha-, ló-, juh és sertésenyésztés. Az ásványország terméskövet és sziksót szolgáltat, előbbit alig, utóbbit bőven. Ipara csekélyes, nemigen élénk. Említést érdemel a Tiszán és a Körösön úzótt tutajozás. Népajtája igen szépnek mondatik, különösen a csongrádi leányok tűnnek elő szép, régies viseletökben farsangi táncokon, menyegzőkön, lakodalnakban és a vásárokat végző búcsúokban.”

2.

Versajánlás: *Váry Gellért, csongorádi piaristának, aki szép, szomorú, sokatmesélő könyvet írt: „EMLÉKLAPOK CSONGORÁD MÚLTJÁBÓL” cím alatt és kiadta saját költségén, 1904-ben, számos rajzzal mutatva meg egy eltűnt, letűnt alföldi, mezővárosi életkép-sor megidézésének megindító, meghitt és dolgos rajongásával, szülővárosa, s annak vidéke és a Tisza iránt életfogytiglan érzett, honvágyas hűségével.*

D. P.

3.

*Hogy meg- és elválnak még a házak is, ha építő lakóik elköltöznek és helyükre idegen költözik. Elmozdulnak a falaik, tetőik, hiába őrzi híven a helyeket annyi fényképe azoknak, akik az életüket itt élték le!
A gyümölcsös kertek sorát sem ismerem meg, sem a várost védő Tiszagát lineáris nyárfasorát, sem a holtági s az ártéri terebélyeket, sem a piacteret, sem a strandot a Körös-torkolatban, sem a bökényi boldog, gazdag szőlőföldeket, sem a tőkéken az idei őszön is tömöltre-érett, telt, tüzes-zöld fürtöket, sem a szüretet: a munkát és az ünnepet, sem a présházakat, tudom, a Tiszatáj edene énbennem elveszett, el, együtt és egyszerre Teveled! És általad!
Katalin, serenissima, ha volna hozzám még utad!
Te örökre grata persona vagy emlékező életemben!
A csendes csongorádi „tusculanum”, a tanulás-otthonos ott-időzések sora — annyi nyár! — emlékké szötte és szövötte magát az évek vetélőjén, de nem hagyott hátra kézbevehető és kész szövést, csak szabad szálakat, melyekkel el-eljátszik a képzelet, hogy azután elejtse-elfelejtse az összes fonalat!
Csak az altwien-porcelánok maradtak volna meg?
Csak az ezüst gyertyatartók? Csak az állótükör?
Csak pár régi tárgy? Csak újra-olvashatatlan levelek?
Csak néhány bútor a háznak? Csak a kerti kút kávéja?
Csak az ugrásrakész megsemmisülés volna itt a győztes?
Csak a „kultúra” vonná valami riasztó rezignációba a testi történeteket?! —: Goethe Faustjából Gretchen dala:*

*„Was mein armes Herz hier banget,
Was es zittert, was verlanget
Weisst Du, nur Du allein...”*

*Augusztus van: a csillagok-bolygók az oroszlán jegyében.
A kalendáriumban: Kisasszony hava. Hát hol a vad viganó,
az a régen-viselt, rövid szoknya, Katja?! „Csongradina”!*

*Szóltan, szemérmes és védelmező emlékezettel közelítek
a régi helyekhez, de aztán hirtelen minden újra vad lesz
és szabad, mint akkor! Húsz éve kimondott szavak szólítanak.
hívnak, visszahívnak a töltésen futó faszorba,
a partról be-és-bele a folyóba, a Tiszára
hívnak: egy mederbe döngölt cölöphöz kötött
sajkába, csónakba, ladikba, egy lélekvesztőbe
vagy be-és-bele a vízbe egyenest:
meztelenné-úszni újra magamat!*

DOBAI PÉTER

Lendkerék

(Regényrészlet)

Triglav Dalma, talán, hogy pótolja a szegedi és a Szeged környéki szép kirándulással a munkától elrabolt időt, ha lehet, még fokozta munkatempóját, még korábban ment ki a kutatóárokhoz, és még később, holtfáradtan tért vissza az „árkokból” a „Böskébe”, szálláshelyére, az Erzsébet hotelbe. Egyik este a főportás átadott neki egy levelezőlapot, mely a szeged-alsóvárosi plébániatemplomot ábrázolta, és a templommal egybeépült, egykori ferences rendi kolostort, mely épületszárny ez idő szerint nem kolostor többé, hanem szociális otthon. A lapot a tudós Bálint Sándor tudós tanítványa, Zsujti János adta postára. Pár sort írt csupán: megköszönte Dalmának a Szegeden és Szeged környékén tett szép kirándulást. Másnap este azonban már levél jött tőle, és ebben szerelmet vallott Dalmának. Harmadnap este: táviratot küldött, amelyben elnézést kért azért, hogy levelével háborgatta Dalmát. Am ugyanezen az estén megjelent a „Böskében” Ludrovay Emília, Sarusi Sarolta és Zsujtay Zsóka társaságában, s nyomban rátértek a lényegre: „Talán Átokházán, talán Ásotthalmon, talán a mártélyi erdőben, netántalán az úszóházaknál a szegedi strandon — mondta Dalmának Emília a maga mókázó módján, de azért most nagyon is komoly dolgokról „szólani”, egyenest *közvetíteni*, futárútban jött idős hölgy —, szóval valahol aznap beléd szeretett, Dalma, és írt nekem, mégpedig azt: én kérem meg neki a te kezedet, vagy hát legalábbis „puhatolnám ki”, érzel-e őiránta valami kis vonzalmat is. Mármost ezt kérdezi, forma szerint kérdezteti énáltalam a Zsujti János.” Dalma csak csendesesen ült sokzsebes munkaoveralljában a három derék csongrádi asszonyiség előtt, aztán felkelt a székről, beszívta felső ajkát, arca nem mutatta, hogy különösebben töprengett volna a válaszon.

— Nem. Azaz, így kéne ezt a Zsujti Jánosnak megmondani: Igen szép volt az a nap Szegeden, meg még a mártélyi erdőben is, meg mindenütt, amerre járunk. Köszönöm neki szépen azt a napot. Ha vonzalmat én nem is érzek Zsujti János iránt, rokonszenvet és hálát azt igen. Szeretni őt én sose tudnám. Nem megyek hozzá feleségül.